

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

Kmetovalec* izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 20.

V Ljubljani, 31. oktobra 1892.

Leto IX.

Andrej baron Winkler.

Dosedanji naš deželni predsednik, visokorodni gosp. Andrej baron Winkler, je na svojo prošnjo umirovljen ter ob tej priliki od Nj. Veličanstva presvetlega cesarja odlikovan z velikim križem Fran Josipovega reda. Z baronom Winklerjem izgubi naša dežela in zlasti kmetijsko prebivalstvo obče čislana, priljubljenega in velezaslužnega predsednika, c. kr. kmetijska družba kranjska, koje prezaslužen član je gospod baron, pa velikega zaščitnika svojih namér. Razen male peščice njegovih zagrizenih nasprotnikov se poslavlja ogromna večina prebivalstva kranjske dežele s težkim srcem od moža, ki je bil vsegdar prav prijatelj, ki nikdar ni omagal v delu za duševni in gmotni napredek našega naroda. Vse njegovo življenje je bilo posvečeno napredku podrejenih mu okrajev in dežel, in doživel je srečo, da je njegov trud obrodil obilo

sadu, da delo njegovo ni bilo zamanj. Milost cesarjeva, ki mu je naklonila visoko plemstvo in visoke rede, ter ljubezen vsega naroda spričujeta naj mu jasno, da je vedno hodil prava pota. C. kr. kmetijski družbi pa, katera najbolj vé, koliko zaslug si je gospod baron pridobil za napredek našega kmetijstva in za procvitanje naše družbe, je posebna dolžnost, spominjati se dolgega njegovega delovanja v deželi, in kakor se radujemo ob njegovem novem odlikovanji, tako bolestna nam je ločitev od preljubljenega predsednika. S pričujočim člankom hočemo le postaviti skromen spominek delovanju vzglednega značaja v naši deželi, zato ne bodemo na drobno popisavali vseh onih naredeb in zakonov, katere je sprožil gospod baron Winkler in jih priredil na največo korist kmetškega prebivalstva našega. Obžalujemo le, da se mu ni izpolnila njegova najljubša želja, to je prepotrebna preosnova

našega občinskega zakona, a prepričan naj bode, da njegovo delovanje v tem pogledu ni bilo zastoj, da se prej ali slej izvrši ta preosnova, ki bode najbolj kazala, kaj je bil deželi gospod baron Winkler.

Na čelu našega lista pa prinašamo danes podobo prečastitega gospoda barona Winklerja v spomin njegovega delovanja v deželi naši. Prijazni njegov obraz naj nas spominja njegove ljudomilnosti, ob kateri ni nikdar pozabil, da je vzlic svojemu visokemu dostojanstvu vender sin naroda slovenskega. Najlepši spominek mu pa postavimo, ako obljubimo posnemati s skupnimi silami namere vrlega moža: Z božjo pomočjo vse za napredek lepe naše dežele! Te obljube se hočemo držati, kakor nam je tudi gospod baron za slovo obljubil, posvetiti še nadalje svojo izkušeno pomoč našim prizadevam. Vzprejme naj torej gospod baron Winkler od vsega kranjskega kmetijskega stanu vročo željo, da ga Bog ohrani še mnogo, mnogo let na čast in korist narodu našemu!

Konjerejčeva opravila meseca oktobra.

Sedaj je pričeti misliti na zimo. Opozorili smo uže na močno roso jutranjo in večerno ter utemljili, zakaj ni konj po četrti uri popoldne več pasti in zakaj ne smejo zjutraj lačni na pašo. Ob vetru in ob deževnem vremenu naj pridejo konji k večemu za par ur okoli poludne na plano, da se utrdijo.

Največe važnosti je pa počasen prehod od zelene na suho klajo. Ta je še važnejši nego prehod od suhe na zeleno klajo.

Prehod od zelene klaje se vrši na ta način, da se ji od dne do dne dodaje več suhe krme, pa ne lucerne (nemške detelje) ali ovsa, ampak uležanega dobrega sena. Kolikor se množi suha krma, toliko se manjšaj množica zelene klaje, in sicer vedno z ozirom na to, da ima 1 kg. sena toliko redilne vrednosti, kolikor 4 do 5 kg. sveže trave. — Poleg tega je pa tudi polagati soli, ker ona tanjša kri, ob enem pa oživlja ledvice, torej pospešuje izločevanje scalnice in blata, to vse pa premaguje ob začetku nevarnost suhega krmljenja.

Zmrzla krma, če se tudi odtaja, je slaba, neokusna, ne redi in dela boleznj v prebavilih in sopilih. Vsak konjerejec stori najbolj prav, če zelo kmalu prične prehajati od zelene na suho klajo. Marsikomu seveda taka kratka jesenska paša ne ugaja, ker misli, živina naj se pase, dokler ni snega. Pa ta misel je zelo napačna, ker jesenska paša postane lahko zelo nevarna in je začetek mnogoterim poznejšim boleznim.

Kako se pomaga slabim panjem, ali kako se dela s čebelami, da so vsi panji enako močni?

Ta stvar je jako važna. Vsako leto ima vsak čebelar posebno močne in posebno slabe panje, ki se okrepcajo, ko je uže boljša paša minola, ali pa celo nikdar več ne. Gotovo je, da taki panji ne prinesejo pravega dobička, močni pa dajo lepe roje in tudi veliko medu.

Kako se naredi, da močan panj ne roji? — To se napravi tako le: Močni panj se dene, ko je paša uže dobra, na mesto slabšega panja, kateremu hočemo pomagati, in slabši prestavi na mesto močnega. Čebele močnejšega panja lete na slabjšega in nasprotno nekoliko čebel od tega na onega. Čebele delajo v slabem panji,

ker dobodo zalego in dobro matico, prav dobro, močnega panja pa prve dni ne veseli rojiti ter nosi med (od začetka manj), okrepcja se pa hitro, ker ima dosti zalege. Predno se panj na ta način premeni, naj se oba zvečer z medeno vodo nasitita, in čebele bodo, ako je paša, v vsakem panji brez ovire vzprejete. Ako kaj čebel na panji obsedi, spravile se bodo na večer gotovo vanj.

Tako se lahko z enim dobrim panjem pomaga tudi dvema onemoglima, če se deneta na mesto močnega tako, da pokrijeta vsak le pol prostora.

Kdor nima nobenega močnega panja, naj dva slaba zedini ali pa vsak večer dobro pita, kar gotovo najbolj pomaga, ako so panji dobro in gorko zadelani.

Jesensko oranje.

Marsikdo si bo mislil, kaj bom uže jeseni svoje njive oral, saj imam spomladi v aprilu časa, da izorjem za pšenico, rž, oves in ječmen; kadar to posejem, mi ostane še dosti časa za turščico, lan, krompir in druge rastline. Toliko let uže gospodarim in vem, kedaj in kako moram krompir saditi. Storim, kar mi je storiti, drugo pa prepustim božjemu blagoslovu. Tako je mnenje našega kmeta o jesenskem oranji ali o pripravi njiv jeseni za spomladansko setev. Preverjeni smo, da bode komaj vsak petdeseti kmet mislil: morebiti bi vender dobro bilo, da bi „Kmetovalca“ poslušal; storil seveda ne bo nič; drugi pa se bodo našim nasvetom gotovo le posmehovali.

Korist jesenskega oranja je neprecenljivo velika. Vsi pametnejši kmetovalci so jo že davno spoznali in se tudi po tem ravnaajo. Na Češkem so razumnejši kmetje, ki posnemajo večinoma grajščake. Oni preorjejo že jeseni vsako njivo po enkrat ali dvakrat, pridelujejo pa tudi še enkrat več vsakega žita, nego naš kmet. Tudi vidimo po vseh deželah premožnejše kmete, le pri nas so večinoma reveži, ker ne znajo iz zemlje dvakrat večih pridelkov dobivati. Še celó naše grajščine in mali grajščaki nimajo boljših pojmov o umnejšem obdelovanji sveta, tudi oni hodijo rakovo pot.

Koristi jesenskega oranja so:

1.) V izorano zemljo pride več solnčne svetlobe, gorkote, zraka, rose, dežnice, mraza in snega. Vse to vpliva na posamezne dele zemlje, da se nekoliko predru-gačijo ali raztopijo. Mrtva zemlja tako prezebe, da postane našim rastlinam rodovitna. V zraku je veliko snovi, ki pridejo v izorano zemljo, na primer ogljena kislina in amonijak, obe sta prepotreben živež našim rastlinam, brez njiju ne more rasti nobena. V neizorano njivo pa teh snovi iz zraka ne more obilo priti, zato ostane nerodovitnejša.

3.) Mrtva zemlja se napije vode in zraka, ki raztopita veliko rudninskih soli in jih pripravita rastlinam v použitek. Rastline ne použivajo neraztopljenih soli, in zato jim ne morejo nič koristiti. Mrtva zemlja je sestavljena iz mnogih neraztopljenih, rastlinam neprikladnih rudninskih soli. Mrtva zemlja postane rodovitna, ako njive jeseni preorjemo. Z jesenskim preoravanjem smo njivo brez gnoja naredili rodovitnejšo, s tem smo si pa tudi gnoja prihranili, saj dostikrat oranje njivi več koristi nego gnojenje.

3.) Jesensko oranje nam dajo priliko, da njivo zglobočimo. Jeseni smemo vsako njivo globoko orati in tudi mrtvo zemljo izoravati, ker se po zimi vsa predru-gači. Tiste njive, katere bodemo spomladi s peso, deteljo, krompirjem in lanom posejali, lahko globočje orjemo.

Z jesenskim oranjem vse njive leto za letom bolj zglobočimo. Marsikdo utegne ugovarjati, kako bom pa potem s svojimi slabimi volički oral, saj še sedaj komaj 4 palce globoko brazdo vlečejo? Proč z lesenim plugom, pa bode mogoče tudi s slabo živino veliko globlje orati!

4.) Ker jeseni lahko globoko orjemo, se naša orna zemlja v nekoliko letih zgloboči, in vse rastline nam potem v njej veliko bolje obrodijo, nego poprej v plitvi zemlji. Pesa, lan, konoplje, detelja in še mnoge druge rastline segajo s svojimi koreniki po več palcev, pesa in detelja do 3 čevlje globoko v zemljo, in si tam iščejo živeža. Če jim globoko preorjemo, se v preoranem svetu dobro ukorenijo in okrepijo, da potem iz spodnje zemlje uspešneje srkajo živež. Tako globoko oranje se nam gotovo dobro izplača. V globoko izorani zemlji raste lucerna po več let nego v plitvi, sploh vsaka rastlina nam veliko bolje rodi. Z globokim jesenskim oranjem si poljske pridelke pomnožimo in sami sebe bogatimo.

5.) Kolike stane pri nas pletev spomladanskih rastlin, okopavin, krompirja, pese, korenja, lanu, ječmena itd., vsak sam lahko presodi. Posebno raste plevel, koder je podnebje mokro, tako obilno, da včasih pletev več stane, nego je ves pridelek vreden. Proso se mora dostikrat zaradi plevela podorati, in tudi za pletev drugih rastlin se mnogokrat toliko potroši, da pletev pojé ves dohodek. Kaj je vzrok tako obilnemu plevelu in kako ga uničiti? Če jeseni svoje njive preorjemo, zateremo s tem uže v prvem letu polovico plevela, ker v preorani njivi plevelne korenike zmrznejo in segniyejo. Vsak ve, da, kjer nij plevela, vsaka rastlina bolje raste in tudi bolje obrodi. Če to vemo, moramo tudi na to gledati, da njive čistimo. Z oranjem jesenskim njive laže očistimo plevela, nego spomladi z drago pletvijo.

6.) Naše rastline: lan, proso, konoplje, krompir in repa hočejo dobro rahlo zemljo, v trdi ilovici ne morejo dobro obroditi, in če jim to trdo ilovnato zemljo samo spomladi preorjemo, ni še postala tako rahla, kakor zahtevajo rastline. Vsak tudi ve, da zemlja postane tem rahlejša, čim večkrat je preorana, še bolje pa pospešuje jesensko oranje rahlost zemlje, ker jo mraz po zimi dobro razdrobi.

6.) Veliko črvov in mrčesov je v strnišči, ki so v neizorani zemlji proti mrazu po zimi prav dobro zavarovani; ako pa njivo jeseni preorjemo, jim razrušimo njih gnezda, mraz jih hitro zasači in popolnoma uniči. Ta se bode mnogim bosa zdela, ker ne vedo, da ima vsaka naša rastlina po več ali manj mrčesov, ki v strnišči ali pa blizu korenika v površji zemlje prezimijo in koje le mraz in zimska mokrota lahko uniči.

7.) Ob lepih jesenskih dnevih imamo zadosti časa, da njivo po dvakrat ali tudi trikrat preorjemo, kakor katera rastlina zahteva, in s tem oranjem si spomladansko obdelovanje veliko skrajšamo. Mislimo si našega Gorenjca, kako more on spomladi kepe za lan razbijati. Ko bi jeseni njivo globoko preoral, ne bi spomladi pri zadnjem in predzadnjem oranji nobene kepe imel, ne bilo bi mu treba za razbijanje kep nobenega krajcarja potrošiti, lahko bi druga poljska opravila opravljal in se ne mudil z neumnim razbijanjem kep.

8.) Spomladi je prav težavno, težke ilovnate njive posebno ob deževju dobro zrahljati. Dostikrat se spomladanska setev zakasni samo zaradi mokrote. Ko bi pa vse take njive, katere spomladi posejemo, jeseni preorali, bi se spomladi hitreje osušile in lahko bi jih prej obdelali in obsejali. Z jesenskim oranjem dosežemo tudi to, da spomladi vsa jara žita in druge rastline posejemo o

pravem času. Kasna spomladanska setev zakrivi dostikrat slabo žetev.

9.) Ovsu nam na peščenih tleh ni treba narediti prerahle njive, vendar mu pa jesensko oranje več koristi nego spomladansko. Spomladi posejemo po že izorani njivi oves in ga samo z brano podvlečemo. Iz tega je razvidno, da smo si spomladi oranje prihranili in da nam dosti časa ostaja za druga opravila.

Tukaj smo naveli mnogo razlogov za jesensko oranje. Da bi le naši bralci tako ravnali in bolj zanikarnim svojim sosodom, kateri „Kmetovalca“, ne berejo, o koristi jesenskega oranja kaj razjasnili.

Slovenski kmet pusti, kadar svoje pridelke: ajdo, repo, krompir in korenje s polja pospravi, njivo celo zimo v plevelu ležati, šele spomladi jo za kake 4 palce prav slabo preorje in potem precej poseje. Na tako slabo izorani in prerahljani njivi ne more nič obroditi. Turščica, lan, krompir, detelja, korenje itd. hočejo že jeseni preorano njivo imeti, posebno če je zemlja ilovnata, katero treba včasih dvakrat orati. Z jesenskim oranjem si bode vsak kmetovalec toliko več prihranil, da s tem lahko davke poplača. Jesensko oranje izda toliko, kolikor pol gnojenja, od njega je prihodnja letina odvisna. Naj si vsak nejevernež samo po eno njivo jeseni preorje in se sam prepriča, koliko ji bo koristilo, drugo leto mu ne bode treba več svetovati.

Nakupovanje konj za c. in kr. vojno na Dolenjskem.

V zadnjem „Kmetovalci“ smo poročali, da se je vršilo 3. t. m. v Kostanjevici nakupovanje konj za c. in kr. vojno ter je bilo kupljenih pet izmed 188 pripeljanih konj. Pozneje so še enega kupili, torej vseh skupaj šest. Konjarski odsek c. kr. kmetijske družbe kranjske, dobro vedoč, kolike važnosti je za našo konjerejo redno nakupovanje konj za vojno, se je dlje časa zato potegoval in slednjič tudi dosegel svojo namero. Z ozirom na to važnost smo napisali o tej reči naslednji članek.

Vsaka kmetijska panoga kmetovalca tem bolj veseli, kolikor več mu prinaša dobička, in kolikor več mu donša, tem bolj se briga za njo. Konjereja pri nas na Kranjskem prav lepo napreduje, a reči moramo, da reja lahkih konj ni vedno posebno dobičkonosna. Konjerejec mora rediti svojega konja cela štiri leta, predno je gođen za porabo, oziroma za prodaj. Štiri leta je nekaj časa, in koliko je skrbi, truda in stroškov v tem času! Ako dobo potem za konja 150 ali tudi morda 200, recimo 220 goldinarjev, je to le majhna vsota, ki ne plača truda in stroškov. Dve sto goldinarjev za mladega konja je na semnji uže redka reč. Tu so nam v mislih navadne razmere, kajti posamezniki imajo srečo, da včasih svoje konje zelo drago prodado, v obče pa naši gospodarji iztržijo povprek k večjemu po 200 gold. za mlade konje. Če pa prodamo konja za vojno, dobomo zanj od 280 do 350 gold. To so pa uže lepi denarji, za katere je vredno konje rediti. Ako se konjerejec sme zanašati, da mu vojakji odkupijo konje, potem postane njegova konjereja dobičkonosnejša, treba mu pa tudi ni skrbeti, kakšna je konjska kupčija, ni mu treba po semnjih hoditi in imeti mnogo zelo velikih, nepotrebnih stroškov. To priliko imajo sedaj tudi naši konjerejci, prodajali bodo lahko svoje konje za dobro ceno vedno vojakom, če Da, ko bi tega „če“ ne bilo! Vojaki radi kupijo naše konje in jih dobro plačajo, „če“ jim ugajajo. Kakšni konji jim pa ugajajo? Konji krepke rasti, čistih nog, ve-

liki vsaj 158 centimetrov, dobre krvi in prave t. j. naravne vnanjosti. Na posebno lepoto prav nič ne gledajo. Ali pa imajo naši konji v obče take lastnosti? Žalibog malo. To je Dolenjcem pokazalo nakupovanje 3. oktobra, ki je bilo več vredno nego marsikatero premovanje. Bodo pa odkritosrčni in recimo, da smo sami krivi, da imamo malo sposobnih konj za vojno. Vzrokov je mnogo. Posamezni so na videz le malovažni, a skupno delajo naše konje manj vredne. Ako hočemo imeti kaj dobička od konjereje, moramo vzgajati take konje, ki ugajajo kupcu, v tem slučaju vojakom. To pa nikakor ni težko. Vzgojajmo jih le natančneje, ravnajmo z njimi bolj naravno, in vsak konj bo do malega sposoben za vojno.

Krepke rasti ne bo nikdar konj, ki stoji v hlevu in ima neprimerno krmo. Konj je ustvarjen za prostost, in lahek konj še razen tega za trdo krmo, katere ne potrebuje veliko, pač pa tečne. Žrebeta in mladi konji naj se mnogo pregibljejo po planem, živijo naj zunaj hleva na pašnikih in tekališčih, kolikor le mogoče. Ne hranimo tudi zobanja, ker v ovsu i. t. d. je tisto, kar dela konja krepkega, kar tvori kosti. Izgovor, da ni ovsa pri današnjih slabih razmerah na Dolenjskem, je ničev, kajti malo bolj skrbno obdelovanje dolenjskega polja bi pridelke podvojilo.

Ogrska bogati zaradi konjereje, a tam ni konjerejske vasi brez občinskega tekališča za žrebeta. Le na planem se konj razvija, v hlevu pa hira, dobiva razne napake na nogah, mehke kosti, slabo stajo, slab tek, vdrht hrbet i. t. d. Proč z visokimi jaslami, ki so muka konju ter prvi in edini vzrok vdrtim hrbtom. Vdrti hrbti so bili splošna napaka vseh konj, katere so pripeljali v Kostanjevico. Kar je bilo 3. oktobra v Kostanjevici kupljenih konj, bili so izključno od posestnikov, ki vzrejajo svoje konje na planem. Ali je morda težko tako vzrejo po vsem Dolenjskem vpeljati? Prav nič, ni ga izgovora zoper to! Torej, konjerejci, na delo! To je prvo, kar morate narediti, če hočete, da vam bo donašala konjereja dobiček.

Čiste noge ohrani konj le tedaj, če je na planem in trdo vzrejen. Žrebetu v hlevu živčemu in krmljenemu brez zobanja se nikdar ne utrde kosti, in nasledki so razne kostne bolezni na nogah, ki narede konje nerabne. Na planem si konj ohrani lepa kopita, v hlevu pa mu neprimerno hitro rasto ter dajejo potem nogam nepravilno stajo. Slednjič pokvari še kovač z nerazumnim poraznavanjem še tisto, česar še konjerejec ni izpridil.

Dovolj veliki bodo konji le tedaj, če bomo za pleme rabili dobre in dovolj velike kobile. Hrvaške kobilice ne bodo povzdignile naše konjereje, naj si imamo še tako lepe in dobre cesarske žrebce.

Za dobro kri naših konj skrbijo že cesarski žrebci, ki so žlahtnih plemen, toliko pa rečemo, da so za nas najugodnejši angleški polkrvni žrebci in pa Lipičanci, le to je, da so le ti malo majhni. Če imamo pa dovolj velike kobile, pa ni boljšega žrebca, nego je Lipičanec, ker on je živ, trpežen in lep konj ter ima kosti kakor železo.

Naravno vnanjost bomo vzgojili našim konjem z naravno vzgojo, to je da se dovolj pregibljejo po planem in da jih primerno krmimo.

Potemtakem ni težko konja za vojno vzrediti, ker vsa skrivnost obstoji prav za prav v njega naravni vzreji. To pa ob dolenjskih razmerah prav nič ni težko; le malo dobre volje je potreba, in v kratkih letih bo lahko naša konjereja taka, kakršna koli kje drugod v Avstriji.

Bodočnost dolenjske konjereje je lepa, ako se bodo konjerejci držali pravila: Rabi za pleme najboljše

kobile, vzgajaj žrebeta in mlade konje, kolikor se le da, na planem, v hlevu pa pokladaj v nizkih jasliah dobro sladko seno in po potrebi tudi dovolj zobanja. Če se bodo Dolenjci držali tega pravila, prodali bodo vsako leto veliko mladih konj po 350 goldinarjev. To bode najboljše nadomestilo za opustošene vinograde in pa ob enem tisti vir, ki jim bode pripomogel vinarstvo zopet začeti.

Razne reči.

— **Kosti — dober gnoj.** V kosteh je mnogo dušika in fosfornega kisika in se zato reče da iz njih napraviti dober gnoj. Kosti naj se denejo v kak star petrolejski sod in na nje ulije gorke vode, potem pa sod dobro zamaši, da plini, ki se delajo, ne morejo uhajati. Čez en teden se prilije nekaj žveplene kisline in vse dobro premeša. Nekaj dni potem bodo kosti uže vse razpadle v gosto kašo, katera je dober gnoj posebno vrtnim rastlinam. Če se kosti tako porabijo, zaležejo veliko več, nego ako bi se prodale.

— **Kako se kroté petelini.** Če sta na dvorišču dva petelina, ki se rada kavsata, zveži hujšemu z mehko volneno nitjo nogi. Nit mora biti tako dolga, da lahko hodi, teči pa da ne more. Petelin bode kmalu izgubil pogum in bode miroval tudi potem, ko na nogah ne bode več imel niti privezane.

— **Košnja zelene krme.** Praktične izkušnje so pokazale, da, ako je jasno, ima detelja zvečer v gorenjih delih mnogo več dušika, nego zjutraj, da je torej bolj redilna. Zato je najbolje zvečer kositi deteljo za zeleno klajo, posebno če je vreme bilo ves dan jasno in gorko.

— **Lipovo drevje.** Sadno drevje je boljše miho lipe, toda čebelar je pa lipa veliko ljubša. Lipa je sploh najlepše in najbolj cenjeno drevo. Lipov les je bel in mehak, dober za mizarska in rezbarska dela ter njegovo ogilje dobro za smodnik in risanje. Cvetje nam daje zelo priljubljen in dober čaj. Posušeno se prodaja kilogram po 30 kr. in tudi še draže. Ze od starodavnih časov je lipa najboljši vir medu, le žal, da cvete samo 10 do 14 dni. Res kratek je ta čas, a čebele ga vedo dobro porabiti. Od jutra do večera hite, da ne bi zamudile ugodne prilike nabrati si medu, ki ima razen ajdovega največ veljave. Ker je pa lipa tudi glede rasti zelo pripravna za drevorede, zato naj bi jo bolj pogostoma sadili. Koliko prostorov stoji praznih, ker na njih sadno drevje ne obrodi. Na take naj bi sadili lipe, ki bi gotovo dobro rasle čebelar v korist, nam pa v veselje.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 306. Izmed mojih štirih krav molze ena mleko, ki se precej po molži zasiri, tako da gošča pade na dno, na vrhu pa ostane čista voda. To mleko ni za drugo rabo nego za krmo. Krava je na videz zdrava in čvrsta, rada je in pije ter je primerno debela. Sosedje imajo o tem svoje vraže, eni pač menijo, da je to kaka bolezen, zato prosim pojasnila, kaj je vzrok takemu mleku? (I. J. v G.)

Odgovor: Temu je lahko dvoje krivo, in sicer ali nesnažne posode, ali pa bolezen v prebavilih krave. Ker ima izmed Vaših štirih krav le ena tako mleko, kaže to, da niso vzrok posode, ampak bolezen. Krava kaj rada dobi tako mleko ob hudi vročini, v zaduhlih hlevih, od pokvarjene, zlasti kisle klaje. To vse vpliva na prebavo. Seveda je katera krava boleznim v prebavilih bolj podvržena nego druga, zato ob eni in isti krmi lahko dobi le ena krava tako mleko. — To ne priliko odpravite, ako premenite krmo ter vsak dan potresete klajo kravi s 4 do 5 žlicami pepela od trjega lesa. Ako se

bolezen hujša, zgodi se lahko, da se mleko uže v vimenu zasiri, tedaj pa je kravo štiri- do petkrat na dan pomolzi, vime pa pridno izmivati z mrzlo vodo in potem s kamiličnim čajem kaditi in umivati.

Vprašanje 207. Imam do 200 cepljenih enoletnih drevesec, do 260 pikirancev in 500 dveletnih divjakov, katere bi rad še to jesen vse presadil na nov boljši svet. Ali smem to storiti in kako naj ravnam z vsako teh vrst drevja, da ne bodem trpel škode? (A. K. S. v R.)

Odgovor: Seveda smete to narediti. Ceplence Vam priporočamo ob presaditvi močno skrajšati, pikirance pa vsadite kar v drevesnico ter jih potem pomladi na en ali drug način cepite, če so pa še predrobni, jih pa po leti okolujte. Lahko jih pa tudi sedaj izkopljete, v kleti prispete v pesek in pomladi, predno jih vsadite, v roki pocepote, to seveda, če so dovolj debeli. Pikirancem je korenine in debela skrajšati. Dveletne divjake pa pikirajte kar na novi svet.

Vprašanje 208 Imam nov vodnjak, v katerega se nabira strešna voda, ki je sicer čista, a rudninskih snovi nima v sebi, zato je slabega, to je plehkkega okusa. Prosim sveta, kako zboljšati vodo? (J. D. v Z. na Goriškem.)

Odgovor: Dobra pitna voda, ki ima tudi prijeten okus, dobi to lastnost od apnenega okisa, ki je v njej raztopljen, in od ogljikove kisline, ki se nahaja v vodi. Se načini, s katerimi se dasta te tvarini umetno vodi dodati, a so za vodnjake, torej tudi za Vašega brez vsakega praktičnega pomena. Glavna reč je, da vodnjak ohranite snažen. Okus deževnice se pa nekoliko zboljša z dodatkom soli, koliko, to Vam pokaže izkušnja.

Vprašanje 209. Pri nas je bila navada staviti še zeleno trtno listje v kadi, kjer se je kisalo. Ta kisava je bila dobra krma za prasiče in govejo živino. Odkar pa trte škropimo, smo to opustili, ker se bojimo škodljivosti galice. Je li ta bojazen opravičena in ali bi kazalo z listjem drugače ravnati? (J. D. v Z. na Goriškem.)

Odgovor: Bakrene soli, ki se drže škropljenega trtnega listja, so vsakakor škodljive živalskemu organizmu, posebno pa še one spojine, ki se naredijo v kisavi. Ta škodljivost res ni Bog vedi kako velika, zavisna je pa seveda od množice zaužitih bakrenih spojin in od tega, koliko časa je živina dobivala škropljeno listje. Mogoče je, da taka krma vsem živalim kako leto prav nič ne škodi, ali vsaj ni zapaziti kaj podobnega. Pripeti se pa lahko, da kaka žival prav močno zboli ali celo pogine za otrovanjem z bakrenimi spojinami. Mi menimo, da nevarnost ni posebno velika, a vendar je boljše, da ne krmito s škropljenim listjem.

Vprašanje 210. Ker je v naših krajih zemlja prikladna za pridelovanje sirka, vedel bi rad, čemu se da najkoristneje porabiti sirek in ali se sme z njimi krmiti živina? (J. M. v K.)

Odgovor: Verjamemo, da je Vaša zemlja prikladna za pridelovanje sirka, a verjemite nam, da je mnogo drugih rastlin, ki jih je bolj vredno pridelovati nego sirek. Pač je sirek tudi pri Vas prav ugodna rastlina za pridelovanje zelene krme. Zrel sirek rabi za krmljenje, in sicer je kaj dobra piča prasičem, poprej ga je pa v stopah zdrobiti. Drobnejše štible sirka so za izdelovanje metlic, debelejšje pa za kurjavo.

Vprašanje 211. V „Kmetovalci“ kakor sploh tudi po drugih časnikih so pogostoma inserati o J. Kwizdovih zdravilih za živino. So li ta zdravila v resnici dobra? Zakaj se ne priporočajo v „Domačem živinozdravniku“? (Ig. M. v K.)

Odgovor: Kwizdova trdka je stara, poštena in dobro znana. Gotovo so ta zdravila dobra, ako se rabijo o pravem času in prav. Da pa ni teh zdravil v „Domačem živinozdravniku“, je pa čisto naravno, kajti „Domači živinozdravnik“ priporoča recept t. j. njegovo sestavo, Kwizda pa priporoča za tisto bolezen zdravilo s posebnim imenom, ki tudi ni nič

drugega nego zdravilo, sestavljeno po kakem dobrem receptu. Sicer je pa „Domači zdravnik“ le drobna knjižica, v kateri so popisane le važnejše bolezni. Za vzgled Vam bodi to le: Konjem, ki jim vsled hudega dela noge oslabe, se šibijo in morda celo tresejo, zapiše živinozdravnik recept za sestavo zdravila, ki sestoji iz 10 g kafe, 90 g arnikovega izvlečka v špiritu, 2½ g etera, 45 g salmijaka in 330 g nasičene solne raztopine. S to izvrstno zmesjo je konja, ki veliko dela, pridno po nogah drgniti. No, vidite, Kwizda Vam ponuja tudi to zdravilo, in sicer ravno tako sestavljeno, seveda on je imenuje „restitucijski flujid“, s katerim imenom je po vsem svetu znan. — Sicer pa ob tej priliki to le pravimo: Upravništvo „Kmetovalca“ sicer gleda, da vzprejemlje inserate od poštenih tvrdk, vendar pa ne prevzema odgovornosti in poročstva za tisto, kar se v inseratih naznanja.

Vprašanje 212. V naši vasi, pa tudi po sosednjih splošno kašljajo konji ter imajo krmizljave oči, krma jim tudi ne gre kaj v slast. Ker si ne morem misliti, da bi bili vsi konji na enkrat prehlajeni, zato vprašam, od kod je ta bolezen in kako jo zdraviti? (M. P. v M.)

Odgovor: Vaši konji so vendar le prehlajeni, imajo namreč navadni nahod, ki se kaže zlasti pomladi in jeseni, kadar se vreme, oziroma toplota hitro spreminja, zato je večkrat, kakor da bi bilo kužno. Kriva je pa lahko tudi jutranja in večerna paša ter od slane poparjena krma. Mladi in mehkužni konji so posebno podvrženi tej bolezni. Za zdravljenje ni navadno potreba nič zdravil, gledati je le, da se konji ne prehlade, da ne dobivajo mrzle pijače in da so sploh na gorkem. Dobro je konje v nos kaditi s parom od vode, v kateri se je ječmen kuhal. Ječmenova voda je pa izvrstna pijača za take bolne konje. Za krmo sta najboljši zmnoženi otrobi in korenje. V 2 do 3 tednov preide navadni nahod.

Vprašanje 213. Kaj mi je storiti v nastopnem slučaju: Nekaj dni uže moli moja krava precej po krmiljenji jezik iz gobca, kar ji brani prežvekovati in dobro prebavljati. Bojim se, da mi ne zmedli, kajti mleka ima uže vidno manj. Tu pri nas nihče še te bolezni ni videl, nobeden je ne zna zdraviti, a jaz bi rad kravo kmalu ozdravil, prvič zato, ker je zelo dobra, drugič pa, ker se vidi, da krava pri tem precej trpi. Ljudje pravijo, da je pičena od kače. (L. G. v N.)

Odgovor: Kadar pri nas ljudje ne vedo vzroka kaki bolezni živalski, pravijo, da je pičena od kače. To je pa vedno vraža. Ako je žival res pičena od strupene kače, oteče tisto mesto, počrni vsled prisada in, če ni hitro pomoči, žival v nekaterih urah tudi pogine. Da Vaša krava jezik iz gobca moli, lahko je dvoje krivo. Prvi vzrok je morda ranjen jezik. Nabere se namreč v jeziku in tudi pod jezikom iz krme mnogo bodeče nesnage kakor plev, žitnega resja in drugih reči, ki se zataknejo vanj. To boli kravo, in zato moli jezik iz gobca in maha s jezikom. Jezik je treba takih reči osnažiti, potem rane z jesihom izmiti ter jih namazati z zmesjo od česna in strdi. Mažite toliko časa, da se jezik ozdravi. Drug vzrok utegnejo biti mozolji na jeziku. V tem slučaju drgnite jezik po mestih, koder so taki mozolji, s soljo in ponovite to tolikokrat, da mozolji izginejo in jezik ozdravi.

Vprašanje 214. Pri nas doma sedaj strašno težko prodamo volno, zato bode te meni in marsikomu drugemu ustregli, če objavite naslov takega trgovca, ki se peča z nakupovanjem volne za fabrike. (M. T. v Z. na Goriškem.)

Odgovor: Na Dunaji je več trgovcev, ki skupujejo surovo volno. Pošljite enemu ali drugemu vzorec ter ga vprašajte, če kupi in po kakšni ceni. Kupei s surovo volno so na pr.: Herman Bresch, Wien II., Lillienbrunnengasse 18. — Jakob Freund, Wien II., Praterstrasse 30. — Adolf Kaufmann, Wien II., Czerningasse 7. — Sigmund Kopetzky, Wien II., Grosse Mohrengasse 17. — R. Stotz, Wien I., Schellinggasse 7.

Gospodarske novice.

* **Gospod Franc Lenček**, veleposestnik na Blanci na Štajarskem ter dolgoleten član naše družbe, je odlikovan za svoje zasluge, zlasti za pospeševanje kmetijstva, z zlatim križem s krono. Čestitamo na zasluženih odlikah!

* † **Gospod Anton Hočevar**, župnik v Št. Lorenci na Temenici ter dolgoleten član kmetijske družbe kranjske, je umrl ta mesec. Naj počiva v miru!

* **Logarsko šolo** so otvorili v Idriji 1. oktobra t. l. po naročilu c. kr. kmetijskega ministerstva.

* **Samostalni ribarski odsek** c. kr. kmetijske družbe kranjske je imel 29. septembra svoj redni občni zbor. Prvomestnik gosp. prof. Ivan Franke je obširno poročal o delovanju l. 1892. Iz poročila posnemamo nastopno: Meseca februarja je prejel odsek 2000 iker od rdeče postrvi (salmo salvelinus) in 5000 iker od ameriške potočne postrvi (salmo fontinalis). Prve so se izvalile ugodno, druge manj ugodno ter so bile konec meseca marca iz valilnic prenesene v korita. Meseca februarja so bile tudi šarenke (salmo irideus) od l. 1891. prenesene iz korita v basen. Konec februarja so bile pa domače postrvi prenesene iz valilnic v korita. Prve dni aprila je prejel odsek plemenke ameriškega postrvskega ostriza (grystes salmoides) iz Třebonja na Češkem. Te plemenke so šle dveletne, vendar so se že letos drstile, seveda brezuspešno, ker so premlade. Sredi maja je došlo 10.000 iker od šarenk. — Prve dni aprila so pričeli na Studenci delati riborejno napravo, ki je pa vsled slabega vremena bila šele konci maja meseca gotova. Med letom so se šarenke razdelile v novo narejene basene in v ribnjak. Največe enoletne šarenke tehtajo že po 1 funt! — Ker bode veliki ribnjak na Studenci za vzrejo postrvi, bila je odsekova skrb, da je potrebil iz njega škodljive ščuke. — Predsednik je obširno našteval, po koliko vsake vrste rib se v zavodu zdaj nahaja, kako so razdeljene in kako se hranijo. — Ograja, katero je odsek ukrenil narediti, ni še gotova, ker ni bilo mogoče dobiti delavcev. — Izmed drugih nujnih reči je napraviti še eno korito, napeljati vodo iz cedila v vališča, narediti novo široko strugo pri potoku ter izdelati natančen načrt vse riborejne naprave. Delovanje odsekovo v l. 1893. bode nastopno: Najprej bode seveda poskrbeti, da se dobode o pravem času dovolj iker od vseh vrst salmoidovcev. Letos vzgojene potočnice se bodo vse oddale l. 1893. Ameriških potočnih postrvi in rdečih postrvi se bode obdržalo le toliko, kolikor jih je potreba za plemo, a šarenke bodo vse za plemo in za rejo. — Glede iker od domačih postrvi bo odsek najbolje ukrenil, da se preskrbi z dobrimi plemenkami. Tudi je skrbjeno za plemenke od lipanov in sulcev. — Občni zbor je to poročilo z odobranjem vzel na znanje ter izrekel odsekovemu prvomestniku gosp. prof. Franketu svojo zahvalo za njegov trud, ki ni bil majhen, če se pomisli, da je bil od 1. aprila t. l. naprej čez stokrat na Studenci in celo 22krat po ves dan in 33krat po pol dneva. — Odsek je tudi ukrenil zahvaliti visoki deželni odbor za njegovo veliko pripomoč. Naposled je ukrenil dati pismeno priznanje vitnarju Jan. Valentinčiču na Studenci, ki prav marljivo skrbi za riborejno napravo odsekov na Studenci.

* **Pri srečkanju kmetijske podružnice v Novem Mestu** 25. oktobra t. l. bile so izžrebane sledeče srečke in dobitki:

Štev.	37.	2	steklenici slivovca,
"	64.	1	trtna škropilnica,
"	143.	1	" "
"	190.	1	ročni robkar za turšico,
"	208.	1	košek za obiranje sadja,
"	297.	1	stekl. ljutomerčana in 1 stekl. slivovca,

štev.	316.	1	vodilna palica za bika z nosnim obročkom,
"	377.	1	trokar,
"	421.	1	trtna škropilnica,
"	429.	1	vodilna palica za bika,
"	457.	1	trtna škropilnica,
"	473.	1	stroj za robkanje turšice (45 gld.),
"	500.	1	trijer (75 gld. glavni dobitek),
"	559.	1	košek za obiranje sadja,
"	571.	1	senene vile,
"	674.	6	jabolčnih dreves,
"	768.	1	gnojne vile,
"	847.	2	srpa,
"	956.	1	vrtna škropilnica,
"	998.	1	kljukec,
"	1133.	1	srp,
"	1140.	1	cepilni nožiček,
"	1149.	1	vodilna palica za bika,
"	1247.	1	kramp,
"	1304.	1	drevesne škarje,
"	1362.	1	pinja,
"	1458.	1	stroj za robkanje turšice,
"	1508.	1	gosenična baklja,
"	1580.	1	oven,
"	1642.	1	brana,
"	1655.	1	trtna škropilnica,
"	1711.	1	srp,
"	1718.	1	lopata,
"	1732.	1	vodilna palica za bika,
"	1791.	1	kosa in 1 grablje,
"	1827.	1	Cugmajerjev pljug.
"	1885.	1	drevesna žaga,
"	2009.	2	knjižici,
"	2088.	1	hlevna svetilnica,
"	2187.	1	dvojica „hondan“ kokošij,
"	2219.	1	zbirka živinskih zdravil,
"	2237.	1	ročni robkar za turšico,
"	2267.	1	drevesna žaga,
"	2276.	1	zaboj čaja,
"	2291.	1	klepalno orodje,
"	2318.	1	orodje za kamen minati,
"	2402.	1	gosenična baklja,
"	2409.	2	bot. črtnine,
"	2724.	1	srp,
"	2749.	1	velika žaga,
"	2836.	1	mali stroj za robkanje turšice,
"	2849.	1	Cugmajerjev pljug.
"	2905.	1	gos,
"	2914.	1	namizna posoda za pivo,
"	2933.	1	srp,
"	3059.	1	krtača za drevje snažiti,
"	3086.	1	trtne škarje,
"	3091.	1	ročna tehtnica,
"	3248.	1	drevesna žaga,
"	3326.	1	vel. stekl. jorkmadejre (mošta),
"	3344.	1	vrtni nož,
"	3346.	1	kljukec,
"	3420.	1	kopalnica,
"	3544.	1	srp,
"	3594.	1	kramp,
"	3596.	1	dvojica „hondan“ kokošij,
"	3674.	1	lopata,
"	3709.	1	gosenična baklja,
"	3812.	1	vodilna palica za bika.

Za dobitke se je zglasiti do 10. novembra t. l. pri podružničnemu predstojništvu v Novem Mestu.